
Netwerken werken

Een netwerk van docenten NT2 in het volwassenenonderwijs

Als paddestoelen schieten ze uit de grond: netwerken. Syntactisch gezien is het woord netwerken niet alleen een zelfstandig naamwoord, het is ook een werkwoord met handelingsaspect. Betekent dit dat binnenkort iedere zichzelf respecterende beroepsbeoefenaar zich bij een netwerk aansluit? 'Modieus gedoe,' zegt u misschien? Moer biedt u de gelegenheid er toch een beetje bij te horen door een artikel over 'netwerken' op te nemen. Want hoe spottend we ook over dit verschijnsel kunnen spreken, één ding is zeker: netwerken werkt!

Netwerk docenten NT2 West-Nederland

Dat netwerken werken, illustreer ik in dit artikel met een beschrijving van het netwerk voor docenten die op dag-/avondscholen les geven aan anderstalige cursisten. Dit netwerk is opgezet in het kader van de ondersteuningsactiviteiten Volwassenenonderwijs van het Algemeen Pedagogisch Studiecentrum (APS).

Vanuit het APS verzorg ik, samen met mijn collega Loek van Veldhuijzen, trainingen op het gebied van cursistenbegeleiding. Bij de trainingen 'omgaan met heterogene groepen', 'gespreksvaardigheden', 'intake' en 'studievaardigheden' kregen we regelmatig reacties van NT2-docenten. Werken met cursisten met een niet-Nederlandse taal- en cultuurachtergrond vraagt van docenten in de begeleiding nog iets extra's, terwijl de docenten er niet specifiek voor zijn opgeleid. Vanuit welke vooroordelen stel je vragen als een cursiste behangen met alle familiejuwelen op het intakegesprek verschijnt? Of wat doe je, als een cursist gedurende de intake de ogen op het tafelblad gericht houdt? Hoe kun je een probleemverhelderend gesprek met een cursist voeren, als je weet dat de cursist niet het achterste van de tong zal laten zien,

omdat je niet tot de eigen groep behoort? Hoe belangrijk zijn de studievvaardigheden in het NT2-onderwijs, of kunnen we dat stuk uit de taalmethode overslaan?

Bij dit soort vragen en reacties vroegen we ons regelmatig af: 'Zijn we niet pas op een school geweest die daar over nagedacht heeft?' Een netwerk starten leek de oplossing: vakdeskundigen rechtstreeks met elkaar in contact brengen. Met als doel het vergroten van vaardigheden en deskundigheden gericht op kwaliteitsverhoging van lessen aan anderstalige cursisten.

Het netwerk is in oktober 1989 op initiatief van het APS van start gegaan. Voor zover mogelijk heb ik NT2-docenten op naam uitgenodigd en in het andere geval werd de uitnodiging gericht aan de directie. Op de uitnodiging werd enthousiast gereageerd. Gemiddeld zijn er zo'n 12 dag-/avondscholen vertegenwoordigd op de netwerkbijeenkomsten, veelal met meerdere docenten en/of directieleden.

De netwerkbijeenkomsten

Essentieel voor een netwerk is dat de deelnemers invloed hebben op het samenstellen van de agenda en de manier van werken. Voor een netwerk geldt het prijs-profijtbeginsel. De tijd die wordt geïnvesteerd in voorbereiding en in het bezoek aan de bijeenkomsten moet opwegen tegen het profijt dat de deelnemers ervaren. Docenten hebben het tenslotte druk genoeg.

Tijdens de eerste netwerkbijeenkomst hebben de deelnemers zichzelf en hun school voorgesteld. In een opdracht werd hun gevraagd een boot te tekenen en daarop de positie van de NT2-groepen in de school en hun eigen plaats aan te geven. Deze opdracht gaf een zeer informatief beeld: van NT2 als een wrak roeibootje met zwoegende docenten tot een indrukwekkend passagiersschip waar docenten met pikhaken en reddingsboeien cursisten op de overvolle boot probeerden te trekken. Op andere boten was een aparte plek voor de NT2'ers ingeruimd: een signaal van isolement en geringe betrokkenheid van collega's.

Om de agenda voor de werkbijeenkomsten in te vullen, is geïnventariseerd wat de deelnemers in het netwerk wilden *halen* en wat ze konden *brengen*. Het gaat hier om wensen met betrek-

king tot informatie over onderwerpen en anderzijds om wat de deelnemers zelf aan deskundigheid kunnen inbrengen. Alles wat naar voren werd gebracht, is genoteerd en hierna is een prioriteitenlijst opgesteld. Deelnemers gaven aan naar welke onderwerpen hun voorkeur uitging. De onderwerpen waarvoor de meeste belangstelling was, waren:

- NT2 en de schoolorganisatie: regelingen en beleidskeuzen;
- logopedische aspecten van het NT2-onderwijs;
- gebruikservaringen met NT2-methodes;
- de theorie en praktijk van de intake;
- het omgaan met culturele heterogeniteit.

Bij het bepalen van de volgorde hebben we rekening gehouden met de inpasbaarheid in het curriculum. Zo is de intake geplaatst in april 1990, omdat de inschrijving van nieuwe cursisten dan langzaam aan weer op gang komt.

Op dit moment hebben we vier bijeenkomsten achter de rug. We hebben ons gebogen over de logopedische aspecten van de NT2-lessen, de mogelijkheden in beleid en schoolorganisatie betreffende faciliteiten voor NT2-lessen, gebruikservaringen met de diverse NT2-methodes. Voor dit schooljaar staan nog twee bijeenkomsten op stapel rond cursistenintake en collegiale hulp.

Voor het bepalen van datum en onderwerp van de volgende netwerkbijeenkomst wordt steeds het laatste kwartier gereserveerd. De deelnemers kunnen dan invloed uitoefenen op de onderwerpskeuze en ze kunnen beslissen of zij er de volgende keer weer bij willen zijn, want de docenten besteden hun vrije tijd aan het netwerk.

Ik ga hier niet uitgebreid in op de inhoudelijke kant en de uitkomsten van deze bijeenkomsten. Wij hebben namelijk de onderlinge afspraak dat wat binnen het netwerk wordt besproken, binnen het netwerk blijft. Alleen deelnemers/deelneemsters hebben toegang tot verslagen. Zo waarborgen wij een andere belangrijke voorwaarde voor netwerken: onderling vertrouwen.

Wel wil ik aangeven dat wij voor de logopedische aspecten een beroep hebben gedaan op een medewerker van de Hogeschool Amsterdam, afdeling logopedie/akoepedie. Een theoretische

inleiding en praktische tips van een externe deskundige maken de tongen los. Ook de deelnemers, de ervaringsdeskundigen, wisselen onderling suggesties en materiaal uit. De deelnemers kregen als suggestie mee dat luisteren en klankdiscriminatie een belangrijke voorwaarde is voor een correcte uitspraak en dat docenten eigenlijk minder schriftelijke en veel meer mondelinge werkvormen zouden moeten toepassen.

Verder hebben bij voorbeeld deelnemende correctoren informatie gegeven over regelingen vanuit gemeentes en het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen. Voor veel netwerkers was deze presentatie aanleiding om zich te verdiepen in de landelijke regeling asielzoekers en na te gaan welke regels op hun eigen school bekend zijn.

In de middag over methodes zijn gebruikservaringen, de sterke en zwakke kanten van en de eigen werkwijze met de diverse methodes belicht. Met name voor docenten die op het punt staan een nieuwe methode in te zetten was deze bijeenkomst zeer zinvol.

Op dit moment zitten we midden in het belichten van de diverse intakeprocedures. Suggesties voor organisatie en gespreksvoering worden besproken en protocollen en instaptoetsen worden uitgewisseld.

Netwerken, iets voor u?

Mijn uitspraak 'netwerken werkt!' baseer ik op het enthousiasme waarmee NT2-docenten aan de bijeenkomsten deelnemen en het groeiende aantal deelnemende dag-/avondscholen. Ik denk dat een netwerk een stimulerende vorm is van nascholing omdat de deelnemers *zelf* bepalen welke onderwerpen op de agenda staan. Rond deze onderwerpen wisselen collega's hun (praktische) deskundigheid uit, zonder daarbij lastig gevallen te worden door goed bedoelende 'kamergeleerden'. Uitgaande van de gedachte dat netwerken werken zal ik ingaan op wat het verschijnsel 'netwerk', zoals ik het invul, inhoudt.

Netwerken, hoe werkt dat?

Ik wil een netwerk omschrijven als een verzameling mensen met een vergelijkbare functie die op vrijwillige basis bij elkaar komen. Bij voorbeeld neerlandici in de provincie Utrecht

die les geven aan de MAVO. Deze mensen hebben naast een gemeenschappelijke belangstelling ook een gemeenschappelijk belang of een gezamenlijk probleem. Zij komen bij elkaar op bijvoorbeeld een van de deelnemende scholen. Deze *netwerkers* ontmoeten elkaar om informatie, ervaringen en materiaal uit te wisselen, zicht te krijgen op eigen (nieuwe) mogelijkheden. Ze vinden elkaar rond geïnventariseerde thema's, waarbij een actieve bijdrage gevraagd wordt van iedere deelnemer/deelneemster.

Een netwerk is een niet-hiërarchische structuur. Alle netwerkers zijn verantwoordelijk voor de inhoudelijke en organisatorische aspecten. Ook externe deskundigen kunnen voor een inhoudelijke bijdrage worden uitgenodigd.

De functie van het netwerk is als volgt samen te vatten: kennis uitwisselen, creatieve kracht en waardevolle contacten in het netwerk dragen bij tot kwaliteit(verbetering). Het is niet de bedoeling dat een netwerk verwordt tot klaaglijd of theekransje. Toch is het van belang om op de agenda, naast ruimte voor inhoudelijke onderwerpen, ook mogelijkheden voor informeel contact open te laten. Pauzes hebben een functie. Daarin wordt vaak het hardst gewerkt. Netwerken zijn vaak van tijdelijke aard. Is het netwerk niet langer ondersteunend en stimulerend, dan vervalt de reden tot bestaan. De onderlinge contacten blijven echter, is mijn ervaring.

Ik heb in dit artikel aan willen geven dat netwerken meer zijn dan een modeverschijnsel. Het is een vorm van nascholing voor en door vakdeskundigen. Een netwerk levert de deelnemers kennis, contacten, kwaliteit en kracht en niet in de laatste plaats een dosis *werkplezier*.

Docenten NT2 die belangstelling hebben voor dit netwerk kunnen zich opgeven bij het APS. De bijeenkomsten worden gehouden in de regio Amsterdam. In oktober start een netwerk speciaal voor docenten NT2 in Noord-Brabant en Zeeland. De bijeenkomsten zullen worden gehouden in de regio Breda. Inlichtingen over dit netwerk kunt u krijgen bij het APS (020: 44 18 15).

Literatuur

MESO, themanummer Netwerken, januari 1982.
Hollinger, Melanie, *Netwerken*. OBD West-Friesland, 1989.

RECENSIE

Dorian de Haan & Els Schellekens: Taal, tekst en schoolsucces

De stroom wetenschappelijke publikaties over de positie van anderstaligen in het Nederlandse onderwijs zwelt aan. In deze bespreking komen achtereenvolgens de proefschriften van Anne Kerkhoff en Hilda Hacquebord aan de orde. Op het eerste gezicht lijken beide werken elkaar aan te vullen. Nadere beschouwing maakt echter duidelijk dat opzet en strekking van de onderzoeken nogal verschillen. Bij het schrijven van deze bespreking zijn we vooral uitgegaan van de verschillen die we constateerden.

Kerkhoff lokaliseert de oorzaken van achterblijvend schoolsucces van allochtone leerlingen vooral in het sociaal milieu en vindt aparte taalprogramma's voor hen niet nodig. Hacquebord analyseert tekstbegrip als schoolse vaardigheid en plaatst deze in het perspectief van de taalachtergrond van allochtone leerlingen. Zij acht remediale hulpprogramma's juist noodzakelijk.

Anne Kerkhoff, *Taalvaardigheid en schoolsucces. De relatie tussen taalvaardigheid Nederlands en schoolsucces van allochtone en autochtone leerlingen aan het einde van de basisschool*. Amsterdam/Lisse, Swets & Zeitlinger, 1988. f 43,50.

In 1988 promoveerde Anne Kerkhoff op haar proefschrift *Taalvaardigheid en schoolsucces*. Op grond van haar onderzoeksresultaten doet zij een aantal opmerkelijke uitspraken. Zo 'vermoedt' ze 'dat de faktor sociaal-economisch milieu het effect van de variabele «allochtoon» compenseert' en 'dat de faktor «allochtoon» het negatieve effect van een laag sociaal-economisch milieu versterkt' (p. 78-79). In haar conclusies stelt zij: er kan 'niet geconcludeerd wor-